

Säkerhetstjänsten

Den nya och vittomfattande spionaffär, som nyligen avslöjats, pekar omedelbart på två förhållanden. Det ena är att Sverige och särskilt dess militära planering och installationer utsätts för intensivt spionage från Sovjetunionens sida, alldeles oavsett hur "gott" vårt lands förhållande till främmande makter förklaras vara. Det andra är att den svenska säkerhetstjänsten är otillräcklig.

Om Sovjetunionens handlande är inte mycket att säga. Landet driver sannolikt världens mest utbredda underrättelseverksamhet. Denna baseras, liksom för övrigt också USA:s, till stor del på tekniska hjälpmedel. Satelliter för fotospaning och radio-spaning är bara några exempel. Vidare är ryssarna experter på att infiltrera egna medborgare i andra länder, ofta årtal innan de börjar utnyttja dem för spionage. Mer än andra länders tycks de sovjetiska underrättelseorganen – som är flera och konkurrerar med varandra – också använda den urgamla metoden att köpa landsförrädare. Genom dem införskaffas material av högst olika slag och detta så länge spionen duger något till och orkar, utsatt som han är för skräcken att bli upptäckt och samtidigt för hot om utpressning från det land han sålt sig till.

En sådan landsförrädare är det säkerhetstjänstens sak att så tidigt som möjligt avslöja. I det nu aktuella spionfallet har vederbörande avslöjats, men alldeles för sent. Han har arbetat avsevärd tid, och ändå har han varit anställd hos just de organisationer som bort misstänka honom. Varför har han kunnat hålla på så länge?

Det är alltid svårare att avslöja en enstaka

människa i ett sådant fall än en organisation. Säg så, att den ensamme har blivit placerad på en relativt ansvarsfylld post, dit han efter än så noggrann prövning under yngre år fått avancera utan – observera utan – lika noggrann omprövning vid senare tidpunkter. Lever han så ett utåt sett normalt liv, är det osannolikt att han annat än av en slump drar misstankar på sig.

I Sverige får polis och åklagare inte på svaga grunder börja en mera omfattande personövervakning med hjälp av medel som brevkontroll eller telefonavlyssning. Inte heller får en myndighet av en misstänkt – ännu mindre rutinmässigt – begära svar på frågor under kontroll av lögn-detektorer. Med rätta betonar man hos oss skyddet för den personliga integriteten. Men frågan kan åtminstone framföras, om inte i någon utsträckning avkall måste göras när det gäller personer i känsliga ställningar eller inom vissa bestämda verksamhetsområden. Vilka dessa områden är finns redan fastställt genom regeringsbeslut. Man anställer inom dem inte personer med t ex alkoholproblem, och man är skyldig att taga reda på vederbörandes ekonomiska förhållanden och vanor. Men hur mycket förändras en människa under kanske fem eller tio år?

Ingen kan tvinga en polisman eller en militär till tjänstgöring inom säkerhetstjänsten eller inom andra områden där säkerhetskraven är särskilt högt satta. Vore det då inte möjligt att all personal, som får anbud att börja sådan tjänstgöring, redan vid tjänstetillträdet skriftligen skulle medge, att närmare bestämda men grundliga undersökningar av deras personer och deras privatliv skall få

göras kontinuerligt under vissa tidsförlopp? Sådana rutiner skulle inte komma att betraktas som nedsättande om de gällde alla. Facitet kommer sannolikt att ogilla förslaget, men om nödvändigheten blir förklarad och frivilligheten finns med i bilden, vore det egendomligt om man inte skulle komma till en uppgörelse.

Men detta berör trots allt bara yttre förhållanden. Viktig är också en inre kamratkontroll. I hög grad beror det av cheferna hur stämningen inom en specialorganisation eller en avstängd arbetsplats utvecklar sig. Den som arbetar där får inte med fullt förtroende umgås med vem som helst: en polisman får inte tala om sitt arbete med sin bästa kamrat inom yrket om inte denne tillhör samma arbetskrets. Han får inte tala om vad han gör ens för sin hustru. Dessa förhållanden är svåra, och de måste kompenseras. Det sker genom att skapa tillit mellan arbetskamrater inom kretsen. Den som då inte passar in bör beredas annat arbete, och detta utan all sentimentalitet och utan att det skall påverka hans anseende eller framtid inom yrket. Människor är olika, och detta måste accepteras.

Naturligtvis gäller dessa principer också de högsta cheferna. Det finns avskräckande exempel, som inte ligger alltför långt tillbaka

i tiden, på att höga chefer inte dragit jämt. Hur stämningen då blir bland de underlydande är lätt att tänka sig. Arbetsresultaten blir – och blev – därefter.

Regering och riksdag utövar parlamentarisk kontroll över olika grenar av säkerhetsarbetet. Riksdagsledamöter följer det och begär och får upplysningar. Detta skall inte ses som ett uttryck för misstro utan skall tvärtom uppfattas som ett stöd: de som tjänstgör inom dessa områden får från högsta ort veta att deras arbete är nödvändigt och moraliskt riktigt. Ordningen med parlamentariskt stöd är det bästa som hänt verksamheten, men just på personalsidan skulle den förmodligen kunna utnyttjas bättre.

När ordet SÄPO började användas var detta en konstruktion gjord av vänsterelement, som medvetet ville få fram en associering till GESTAPO. Den anda, i vilken ordet skapades och säkerhetsverksamheten miss-tänkliggjordes, finns kvar på sina håll – det kan vara onödigt att peka ut vilka, eftersom de är välkända. Säkerhetstjänsten är inte någon "politisk polis" utan den är och skall vara brottsförebyggande och brottsavslöjande när det gäller särskilt förkastliga och skamliga brott. Så länge världen är som den är, behövs den.